

Fűben, *fában*

Amióta ember él a földön, használja a természetben található fűszereket, aromás növényeket étkezésre, gyógyításra, szépítkezésre: ez kezdetben ösztönös lehetett, az idők során azonban a kollektív emlékezet és tapasztalat részévé vált.

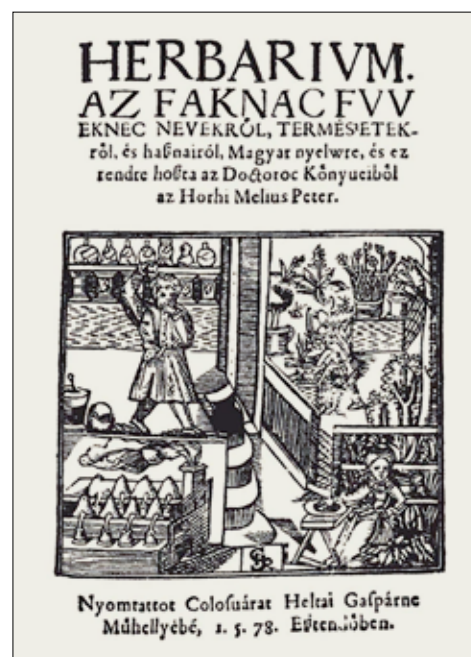
A fennmaradt feljegyzések tanúsága szerint az első hivatalos gyógynövénykertet a Krisztus előtti 8. században alakították ki Babilóniában, II. Marduk Apal Iddina király uralmának idején. A mai Irak területén létrehozott uralkodói füveskertben hatvannégyféle növényt gondoztak. Később, az egyiptomi fáraók, a görög városállamok és a Római Birodalom idején is pontos feljegyzések készültek arról, miként alkalmazhatóak bizonyos növények gyógyító

célokra. Nagy Károly frank király kötelezővé tette bizonyos növények termesztését: ekkor már kolostorokban is gondoztak gyógynövényeket. Hazánkban az első magyar nyelvű orvosi füveskönyv a 16. században jelent meg, Méliusz Juhász Péter református püspök, botanikus tollából, aki a Herbarium, az fáknak, füveknek nevekről, természetükről és hasznairól című kötetében gyűjtötte össze a gyógyító növényekkel kapcsolatos ismereteket.

Hazai kincsek

– Az itthon termesztett gyógynövények minősége egyedülálló és nemzetközileg elismert, ez részben a magyar tradíciók és termesztési ta-

A Kárpát-medence éghajlati, időjárási és talajminőségi adottságainak köszönhetően gyógynövényekben igen gazdag terület. A hazai gyógynövények iránti kereslet nemcsak itthon, de külföldön is nő, miközben az ágazatnak az érintettek szerint szerkezeti átalakulásra van szüksége.

Méliusz Juhász Péter Herbariumának címlapja

pasztalatok, részben pedig az ország kedvező éghajlati adottságainak köszönhető – szögezi le beszélgetésünk elején Kindlovits Sára, a Gyógynövény Szövetség és Terméktanács

Kindlovits Sára, a Gyógynövény Szövetség és Terméktanács titkára

titkára, aki szerint az ország az 1920-as éveket követő időszakban vált gyógynövény-nagyhatalommá. Az ágazat az intenzív kutatás-fejlesztésnek köszönhetően dinamikusan fejlődött, vezető szerepét azonban csak a '90-es évekig képes volt megőrizni. A gyógynövénytermesztés és kutatás-fejlesztés mára némileg visszaszorult, de az exportpiacon megjelenő, Magyarországon előállított gyógynövényeknek ma is van nevük, és nemzeti termékként jelennek meg: gondoljunk csak a magyar nemesítésű kamillára.

– Napjainkban a gyűjtésből és termesztésből származó gyógynövénynek több mint a fele megy exportra, főként Nyugat-Európába – folytatja Kindlovits Sára, majd hozzáteszi: az exportra kerülő drog főként elsődlegesen feldolgozott alapanyagként, válogatás, szárítás, tisztítás, vágás és őrlés után kerül a piacra, gyógyszergyártókhoz és olyan üzemekbe, amelyek a másodlagos feldolgozást végzik. Nyugat-Európában olyannyira keresettek a magyar termesztésű gyógynövények, hogy nem egy

tésű gyógynövények, hogy nem egy termelő teljes kínálatát kizárólagos szerződéssel kötik le például németországi vállalatok.

– Fontos azonban – teszi hozzá Kindlovits Sára –, hogy az olcsó, nagy tömegű, ázsiai és észak-afrikai ipari termeléssel szemben a magyar gyógynövények csak akkor lesznek a jövőben versenyképesek, ha a minőség kimagasló és állandó marad. Ezen feltételek teljesítéséhez napjainkban már elengedhetetlen a min-

denre kiterjedő minőségbiztosítás és annak dokumentálása.

Hegyen-völgyön orvosság

Gyógynövénygyűjtésre és termesztésre az ország egész területe alkalmas, azonban részben biológiai, részben gazdasági okokból már a 20. század kezdetén kialakultak úgynevezett termelési és gyűjtési körzetek, amik a mai napig léteznek.

Kamilla

Mária-tövis

– A tájjellegű hasznosításra jellemző példák az alföldi, tiszántúli területek, ahol a szikes pusztákon nagy tömegben terem a kamilla. Az Északi-középhegység termőterületein a csipkebogyó, fekete bodza, galagonya, kökény érik. Természetesen jó néhány olyan faj is van, ami az ország egész területén sikeresen nevelhető, ezek közül az ipari léptékben termesztett fajok, a mák, maghéj nélküli tök, mustárfélék, édeskömény, bodza, illetve hagyományos gyógynövénykultúrák, mint a kapor, kamilla, máriatövis, konyhakömény, szurokfű, ánizs, cickafark, borsfű – sorolja Kindlovits Sára.

A legtöbb esetben a kereslet és termesztés évről évre stabilnak mondható, de akadnak olyan növények, amelyek termőterülete az utóbbi években a telepítési támogatásnak, illetve a divathullámnak köszönhetően megnőtt, ilyen a homoktövis vagy a levendula.

Szedni vagy termesztani

Az ágazatban korábban leginkább a vadon termő gyógynövények gyűjtése volt meghatározó, ami az elmaradott régiók munka nélküli lakosságának kiegészítő, sok esetben egyetlen jövedelemforrása volt. A folyamatos jó minőség biztosítása és a munkaerőhiány miatt a jövőben az érintettek egyöntetű véle-

ménye szerint paradigmaváltásra van szükség. A szakmai szervezetek szerint ugyan jelenleg még a gyógynövény-kibocsátás hatvan-hetven százalékát adja a gyűjtés, de ez az állapot hosszú távon nem tartható fenn. Az ágazat szereplői a következő években azt szeretnék, ha megfordulna ez az arány, hogy a hazai piacon túlsúlyban legyenek a termesztett gyógynövények. A szakma képviselői azt szeretnék, hogy a gyógytermékek jelenlegi huszonhét százalékos áfakulcsa is csökkenjen,

és szorgalmazza a pályázati rendszer bevezetését.

– A növényi eredetű gyógyító szereknek a szintetikumokkal szemben tényleges előnyeik vannak: kiválóan alkalmazhatók egészségfenntartásra, betegségmegelőzésre, enyhe lefolyású betegségek kezelésére és bizonyos terápiákban utókezelésre – sorolja az előnyöket Kindlovits Sára. Szerinte az intenzív kutatások eredményeként újabb és újabb növényi hatóanyagok kerülhetnek be az orvosi terápiákba is. ■

Bodza

EGY ÓRIÁSÁGAZAT ADATAI

A Gyógynövény Szövetség és Terméktanács adatai szerint Magyarországon az 1990-es években negyvenezer hektáron évente harmincöt-negyvenezer tonna gyógynövénydrogot és nyolcvan-száz tonna illóolaj-terméket állítottak elő. Napjainkban a gyógynövények termesztőterülete huszonöt-harmincezer hektár, az előállított drogtömeg harmincezer tonna körüli. A gyógynövénygyűjtés és -termesztés termelési értéke nyolc-tíz milliárd, a gyógynövényteák és más gyógynövény alapanyagú termékek, étrend-kiegészítők összforgalma pedig hozzávetőleg ötvenmilliárd forint. Magyarországon húsz-ezer embert foglalkoztat a gyógynövényágazat, amely az idegenforgalom és a turizmus számára is kiemelkedő lehetőségeket kínál, gondoljunk csak a tihanyi levendulamezőkre vagy az őrségi tökmagolajra. ■

Szurokfű

ŐSZI IMMUNVÉDELEM HAZAI GYÓGYNÖVÉNYEKSEL

A kakukkfű az egyik legrégebben használt gyógynövény, ami alkalmas immunerősítésre és kiváló a hurutos köhögésre. Szintén hatásos és ajánlott fűszer- és gyógynövény a gyömbér, amelynek teája enyhíti a köhögést, csökkenti a torokfájást, és a vírusokkal szemben is felveszi a harcot. Ez az évszázadok óta használt fűszer a magyar konyhában a paprika egyeduralma előtti időben az egyik leggyakrabban használt ízesítő volt.

A hársfavirág a meghűléses betegségek egyik legjobb ellenszere, nyákoldó és izzasztó hatású, köhögéscsillapításra is alkalmas. Természetes C-vitamin-tartalma miatt fontos szövetséges lehet a nátha elleni küzdelemben a csipkebogyó, amely forrázás helyett csak áztatást igényel. A homok aranyának is nevezett tövises cserje, a homoktövis bogyója pedig igazi vitaminbomba, magas C-vitamin-tartalma mellett hatásos gyulladáscsökkentő és immunerősítő növény. ■

